

Jaarstukken 2018

Versie: 5.0.0.0.0

2.3.4 Financiering

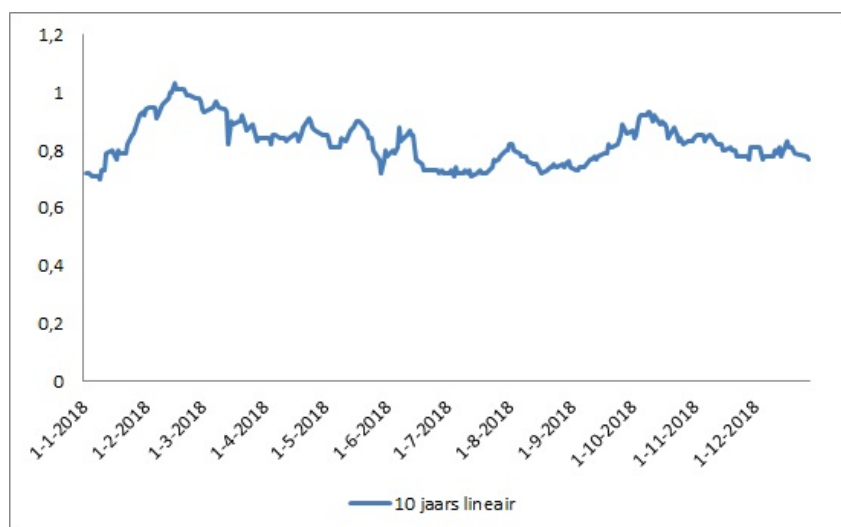
Inleiding

In de paragraaf financiering lichten we de ontwikkelingen en beleidskeuzes toe voor 2018 in een onderdeel "algemene ontwikkelingen" en een onderdeel "ontwikkelingen gemeente Leiden". Onder de "algemene ontwikkelingen" komen de renteontwikkelingen en ontwikkelingen van de wet- en regelgeving aan de orde. De "ontwikkelingen gemeente Leiden" richten zich specifiek op de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van de gemeente Leiden.

Algemene ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

De gemiddelde kapitaalmarktrente (= langlopende financiering) voor rentevaste en lineaire leningen met een looptijd van tien jaar is over 2018 uitgekomen op 0,83%. In 2017 was de gemiddelde rente 0,73%. De renteontwikkeling in 2018 laat een fluctuerend beeld zien zonder een echt duidelijke trendmatige daling of stijging van de rente.

De rente op de geldmarkt (= kortlopende financiering) wordt voornamelijk bepaald door het rentebeleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB gebruikt de rentestand om te sturen op de inflatie. Het belangrijkste tarief van de ECB is de herfinancieringsrente. De herfinancieringsrente is in 2018 niet aangepast (0%). De depositorente die de ECB hanteert is voor de geldmarkt de ondergrens. De depositorente is in 2018 niet aangepast (-0,4%). De rentetarieven op kasgeldleningen met de looptijd van één maand waren in 2018 stabiel op een laag niveau. Gedurende het gehele jaar was er sprake van een negatieve rente.

Ontwikkelingen gemeente Leiden

Beleidsverantwoording treasury

In de Financiële verordening (RV 16.0089) heeft de gemeenteraad de kaders voor de treasuryfunctie vastgesteld. In de Uitvoeringsregels Financiën College 2016 (BW16.0858) zijn die kaders verder uitgewerkt.

Met als doel het renterisico te beperken, was gedurende 2018 het beleid erop gericht om zoveel mogelijk de kortlopende schuld om te zetten naar een langlopende schuld. De rente staat nog op een historisch laag punt. Onder druk van geopolitieke ontwikkelingen en het beleid van de Federal Reserve (FED) en de ECB, is de verwachting dat de rente zal gaan stijgen. De gemeente Leiden houdt al rekening met een stijgende rente door de vlottende schuld om te zetten naar een langlopende schuld.

Kasgeldlimiet

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van deze kasgeldlimiet in 2018 weergegeven:

Omschrijving	Gemiddelde netto vlottende schuld	Kasgeldlimiet	Ruimte (=+) of Overschrijding
eerste kwartaal 2018	35.999	44.270	8.271
tweede kwartaal 2018	45.248	44.270	-978
derde kwartaal 2018	27.341	44.270	16.929
vierde kwartaal 2018	28.526	44.270	15.744

Bedragen x € 1.000,-

Over het tweede kwartaal is de kasgeldlimiet overschreden. In het derde kwartaal is de kortlopende schuld afgenomen als gevolg van het aantrekken van een langlopende geldlening. De overschrijding van de kasgeldlimiet heeft geen gevolgen. De wet FIDO schrijft voor dat de toezichthouder vooraf geïnformeerd moet worden als de kasgeldlimiet drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden.

Renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van deze renterisiconorm in 2018 weergegeven:

Omschrijving	2017	2018
Begrotingstotaal (primitief)	511.483	520.823
Wettelijk percentage	20%	20%
Renterisiconorm	102.297	104.165
Bedrag waarover renterisico wordt gelopen (aflossingen)	19.802	24.966
Ruimte onder renterisiconorm	82.495	79.199

Bedragen x € 1.000,-

Het bedrag aan langlopende leningen, waarover de gemeente Leiden een renterisico liep, blijft ruimschoots binnen de wettelijke norm (volgens de wet FIDO), zoals blijkt uit de tabel.

Financiering

De ontwikkeling van de leningenportefeuille is in onderstaande tabel gegeven. De stand van de leningenportefeuille is ook terug te vinden bij de toelichting op de balans.

Ontwikkeling leningenportefeuille	Bedrag
Stand per 1 januari 2018	278.080
Nieuwe leningen	110.000
Reguliere aflossingen	-24.966
Vervroegde aflossingen	0
Stand per 31 december 2018	363.114

Bedragen x € 1.000,-

In 2018 zijn twee langlopende geldleningen aangetrokken met hoofdsommen van € 60 miljoen en € 50 miljoen. Het aantrekken van de nieuwe langlopende financiering was noodzakelijk gezien de uitgaven aan de investeringen die in 2018 hebben plaatsgevonden. Voor de lange termijn is de stijging van de rente een risico. Daarom is voor de tweede lening gekozen voor een zeer lange looptijd, af te lossen in een keer na 50 jaar. Dat betekent wel dat we daarvoor een hoger rentepercentage moeten accepteren.

Instelling	Bedrag	Periode	Rente
Nederlandse Waterschapsbank	60.000.000	01-02-2018 t/m 01-02-2038	1,235%
Bank Nederlandse Gemeenten	50.000.000	30-11-2018 t/m 30-11-2068	1,840%

Rentemethodiek en renteresultaat

Voor de toerekening van de rentelasten maakt de gemeente Leiden gebruik van de rente-omslag-methode. Het totaal van de rentelasten wordt 'omgeslagen' over het geheel van de investeringen. De rentelasten betreffen het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de rente-opbrengsten van overtollige middelen.

Door toepassing van de rente-omslag-methode worden de rentelasten aan de hand van de stand van de investeringen toegerekend aan de prestaties. De achterliggende gedachte is hierbij dat de gehanteerde omslagrente een reëel percentage is. Zodra de afwijking tussen de gehanteerde omslagrente en de werkelijk rentelast groter wordt dan 0,5% dient de gehanteerde omslagrente aangepast te worden.

Hieronder een overzicht van het renteresultaat:

Renteresultaat				2018
a	De externe rentelasten	5.615		
b	De externe rentebaten	-151		
	Saldo rentelasten en rentebaten		5.464	
c1	De rente doorberekend aan de grondexploitatie	-537		
c2	De rente van projectfinanciering richting het taakveld	-24		
c3	De rentebaat van doorverstrekte leningen richting het taakveld	24		
	Saldo aan taakvelden toe te rekenen externe rente		-537	
d	Rente over eigen vermogen	-		
d1	Rente over voorzieningen	-		
	Saldo rente over het eigen vermogen en de voorzieningen		0	
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			4.927
	Totaal aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-6.953
	Renteresultaat op het taakveld Treasury (-/- = voordeel)			-2.026

Bij de gehanteerde rentesystematiek wordt de betaalde rente omgeslagen over het totaal aan activa. Voor deze renteomslag wordt een vast percentage gehanteerd. Voor 2018 bedraagt dit 1%. Dit percentage wordt de omslagrente genoemd.

De omslagrente mag niet meer afwijken dan 0,5% van de werkelijke verhouding tussen de betaalde rente en het activavolume. Doordat er een verschil is tussen het gehanteerde omslagpercentage en het werkelijke percentage (toegestaan binnen een bandbreedte van -0,5% en 0,5%) ontstaat er een renteresultaat.

Het gepresenteerde (interne) voordeel van € 2.026.000 betekent dat de gehanteerde omslagrente van 1% hoger is dan het werkelijke percentage. Er is € 2.026.000 meer rente doorberekend naar de activa (bijv. in de kapitaallasten van investeringen), dan dat er daadwerkelijke aan rente is betaald aan de geldverstrekkers. In de Notitie rente 2018 doet de commissie BBV de stellige uitspraak dat een gemeente met ingang van 2018 in de Jaarstukken de omslagrente met terugwerkende kracht moet aanpassen. Tot 25% afwijking kan de gemeente vrijwillig kiezen de rentetoerekening aan te passen. De gemeente Leiden heeft daar niet toe besloten. De werkelijk afwijking bedraagt 41%. Het verschil van 16 % is door het late moment van constateren, niet meer in de jaarrekeningcijfers aangepast. Dit betekent dat € 794.000 meer aan rentelasten is doorbelast aan de activa en taakvelden dan dat op grond van de stellige uitspraak is toegestaan.

In de Eerste bestuursrapportages 2018 is een voordeel gemeld op Treasury van € 848.000. De begroting is hierop aangepast. In de Tweede bestuursrapportage 2018 is een aanvullend voordeel gemeld op Treasury van € 577.000. De begroting is hierop eveneens aangepast. Het gemelde voordeel is hoofdzakelijk het gevolg van een gewijzigde financieringsbehoefte ten opzichte van de begroting. Het verschil in financieringsbehoefte wordt vooral veroorzaakt doordat investeringen die gepland stonden voor 2018, zijn doorgeschoven naar latere jaren. Bij de Jaarrekening 2018 heeft het taakveld Treasury, ten opzichte van de gewijzigde begroting, een aanvullend positief resultaat van € 133.000. Dit resultaat is hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Er was rekening gehouden met het aantrekken van een lening van € 40 miljoen, begin oktober, tegen een rentepercentage van 1,30%. Een lening van € 50 miljoen is aangetrokken, eind november, tegen een rentepercentage van 1,84%. Het verschil in modaliteiten levert een voordeel op van € 49.000;

- In de begroting is een bedrag opgenomen aan rentelasten op de aan te trekken kortlopende financiering. Gezien de nog lagere rentestand dan verwacht (negatieve rente), is er op de deze rentelasten een financieel voordeel ontstaan van € 16.000;
- Er zijn in 2018 minder kosten gemaakt dan begroot voor het betalingsverkeer. Dit leidt tot een voordeel van € 31.000. Ten aanzien van het betalingsverkeer is het echter wel de verwachting dat de kosten de komende jaren zullen gaan toenemen;
- Er is meer rente doorbelast naar de prestaties (middels de doorberekende kapitaallasten) dan vooraf was voorzien. Het voordeel is € 35.000;
- De rente die wordt doorberekend naar de grondexploitaties wordt bepaald op basis van de werkelijk over 2018 betaalde rente. Door het verschil tussen het begrote rentepercentage en het werkelijke rentepercentage ontstaat er een nadeel van € 25.000;
- De "overige" rentebaten (hoofdzakelijk rente ontvangen van de BSGR en de SVS) zijn hoger uitgevallen dan begroot, dit lever een voordeel op € 27.000

Schatkistbankieren

De gemeente Leiden heeft over 2018 geen positief banksaldo gehad. Gedurende 2018 was het niet nodig om geld af te storten in 's Rijks schatkist om binnen de gestelde doelmatigheidsdrempel te blijven. Conform de vereisten in het BBV (art 52c) is in de toelichting op de balans het drempelbedrag vermeld en, per kwartaal, het bedrag aan middelen dat de gemeente Leiden buiten 's Rijks schatkist heeft aangehouden.

Overig

Complexe financiële producten

De gemeente Leiden maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Geldstromenbeheer

De betalingen van de gemeente vinden zo veel mogelijk via de BNG plaats omdat door de BNG de kortlopende financieringsbehoefte voor de gemeente Leiden wordt afgedekt. Met de BNG is daartoe een ruime kredietfaciliteit van € 75 miljoen overeengekomen. Via de ING worden een aantal bulkmutaties, zoals parkeervergunningen en parkeergelden, afgehandeld.

2.3.5 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering is voor een deel ondergebracht binnen de Leidse ambtelijke organisatie en voor een deel bij Servicepunt71. In deze paragraaf gaan wij in op elementen van de bedrijfsvoering die typisch Leids zijn en die in dit kader een toelichting behoeven: financiën & control, onderzoek en strategie, het programmakader VRIS, informatievoorziening, ambtelijke herhuisvesting, organisatieontwikkeling en HRM. We sluiten de paragraaf af met een aantal kengetallen op het gebied van ons personeel.

Servicepunt71 heeft ook in 2018 in opdracht van Leiden taken uitgevoerd op het gebied van ICT, inkoop, financiën, HRM, juridische zaken en facilitaire zaken. Conform het in 2016 afgesproken strategische kader "Servicepunt71 richting 2020" heeft Servicepunt71 de wens zich steeds beter te ontwikkelen als strategisch partner en bedrijfsvoeringsafdeling van de gemeente Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude en de dienstverlening zo goed mogelijk aan te laten sluiten op onze behoefte. Wij verwijzen u naar het Jaarverslag en de Jaarrekening 2018 van Servicepunt71, voor een nadere verslaglegging en verantwoording van de uitvoering van de taken van Servicepunt71.

Financiën en control, onderzoek en strategie

In de Programmabegroting 2018 hebben we aangegeven samen met Servicepunt71 extra aandacht te zullen besteden aan o.a.

- het verder verbeteren en automatiseren van het proces van inkoop tot betalen,
- het uitbouwen van het zogenaamde tax control framework (beheersing van belastingen) en
- het beginnen met gebruik van data-analyse t.b.v. interne controle en t.b.v. beleidsinformatie

Voor het proces van inkoop tot betalen is een plan voor de invoering van het systeem Proquro opgesteld. Bovendien zijn de voorbereidingen voor invoering getroffen, zoals het opschonen van bestanden en het deels inrichten van het systeem. In 2019 zal de invoering door Servicepunt71 in samenwerking met de gebruikers worden ingezet.

Voor het in control komen op het gebied van belastingen (btw, Vennootschapsbelasting en loonheffing) zijn goede stappen gezet. Risico's en beheersmaatregelen zijn in kaart gebracht en die worden uitgevoerd. Daarmee hebben we een fors deel van een werkend "Tax Control Framework" ingevuld.

De samenwerking met het CBS in het Urban Data Center heeft verder vorm gekregen. Doel was om met behulp van data-analyse antwoord te krijgen op enkele beleidsvragen. Dat is gelukt. Daarom heeft het nieuwe college besloten om ook voor 2019 en 2020 budget vrij te maken om deze manier van datagestuurde werken verder te onderzoeken en te ontwikkelen. Voor het gebruik van data in interne controle zijn in 2018 verkennende bijeenkomsten geweest met enkele andere gemeenten in het land. Voor 2019 plannen we enkele pilots.

Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Op grond van artikel 213a van de Gemeentewet onderzoekt het college periodiek de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door hem gevoerde bestuur en deelt de resultaten hiervan met uw raad. Conform [artikel 37 van de financiële verordening](#) rapporteren wij hierover in de paragraaf bedrijfsvoering van de Programmabegroting en Jaarstukken. In 2018 zijn de onderstaande doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken uitgevoerd:

Tabel 1: Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken (art. 213a Gemeentewet)

Prgr.	Onderwerp	Conclusies op hoofdlijnen (max 50 woorden)	Informatie
2	Evaluatie aanpak Jacques Urlus-plantsoen	Verschillende partijen en professionals weten elkaar steeds beter te vinden en er is sprake van grotere betrokkenheid van de bewoners en versterkte sociale cohesie. Belang om integrale aanpak (incl. cameratoezicht) vast te houden en gevoel van urgentie te behouden.	Raadsvoorstel (RV18.0082) 11-10-2018
4	Evaluatie beleidsregel elektrische infrastructuur	Het vraagvolgend vergunningmodel slaagt er in om de huidige vraag op te vangen. Op de korte en middellange termijn wordt een behoorlijke vraag naar publieke laadpalen verwacht. Ook deze toekomstige aanvragen kunnen met het vergunningmodel worden afgehandeld. Wel zal de werkwijze meer planmatig dan nu toegepast gaan worden.	Collegebrief (BW18.0446) 16-10-2018
5	Evaluatie Eco-glazen Werfpop	Het gebruik van eco-glazen is positief is verlopen met schonere evenementen, minder (zwerf)afval en overwegend positieve ervaringen van zowel bezoekers als organisatoren. Wel vergt het goede (logistieke) voorbereiding, communicatie en wordt het spoelen van glazen soms als arbeidsintensief ervaren. Bij bezoekers en organisatoren treedt gewinning op.	Collegebrief (BW 18.0591) 18-12-2018
5	Evaluatie participatie Project Lakenpark	De belangrijkste bevinding is dat er verschil in opvatting was over kaders, rollen en taken en hier geen overeenstemming over te bereiken was.	Collegebrief (BW 18.0315) 12-7-2018